

Mennyit ér az

EGÉR?

Ha meghallunk egy női sikolyt: „Segítség, egy egér!”, még nem lehetünk biztosak benne, hogy a hölgy tökéletesen határozta meg a villámgyorsan menekülő kisemlőst. A körülöttünk élő cickányok, pockok és egerek ugyanis valamennyien apró, szőrös állatok. Az egereket könnyen el lehet különíteni a másik két csoporttól, hiszen farkuk legalább testhosszúságú, míg a cickányok és pockok farka jóval rövidebb

Az egerek közé hazánkban hét faj tartozik (eltekintve a patkányoktól, melyek rendszertanilag szintén az egérfélék családjába sorolhatók), közülük a házi egér a legismertebb. Négy fajt sorolunk az *Apodemus* nemzetségbe (erdeiegeerek), és további két kevésbé ismert faj, a törpeeger és a güzüeger fordul elő még Magyarországon. Egyetlen egérfajunk sem védett, valamennyi nagy számban található meg az ország teljes területén. Meghatározásuk nem könnyű, de ha van módunk közletről megfigyelni őket, akkor nem is ördögösség!

Kis lábon, nagy lábon

Nézzük először a legkönnyebben felismerhető pirók egeret, mely 10 cm-es testhosszával a nagyobb egerek közé tartozik. Gazos élőhelyeken fordul elő: árokpartokon, erdőszegélyekben, ártéri bokrosokban. A mogyoróbarna állatot a hátán húzódó sötét csíkról könnyedén azonosíthatjuk.

Pirók eger

FAJTAGYŐZTES EGEREK

Amilyen kártékony tud lenni az egér, olyan nagy hasznót is hajt az emberiségnek, mint a tudósok kedvelt kísérleti alanya. A laboratóriumokban túlnyomórészt albinó, tehát hófehér, piros szemű egereket használnak fel, de a domesztikált egérnek ezenkívül még számos színváltozata létezik. Hobbiláttartók már jóval azelőtt is foglalkoztak egértenyésztéssel, hogy a fajtát XX. század elején felfedezték a tudomány számára: Angliában több mint száz éve léteznek egértenyésztő-klubok, és rendeznek egérkiállításokat. Az ipari forradalom sokakat megfosztott a haszonállattartás lehetőségétől, ám a britek nem voltak hajlandók szakítani nemzetük állattenyésztő hagyományával. Kis méretéből és nagy szaporaságából adódóan az egér alkalmasnak bizonyult arra, hogy akár egy nyugdíjas bányász is hozzájuttasson a fajtanemesítés sikerélményéhez.

Hátsó lábának talpmérete 17–20 mm. A három közül ez a legkisebb faj. Színezete farkóbb, szürkésebb, mint a többi erdeiegerfajé. Csak Kelet-Európában honos. Elgyomosodott nyílt területeken, felhagyott szántókon és azok szegélyében fordul elő nagyobb számban.

Nagyon hasonló faj a közönséges erdeieger, mely valamelyest nagyobb testű, talpa 20–24 mm. Az egerek közt viszonylag a legnagyobb szemmel és füllel rendelkezik. Hófehér mellén, a mellső lábak között kis sárga foltocskát figyelhetünk meg. Erdők, erdőszélek gyakori lakója. Legnagyobb hazai egerünk, a sárganyakú erdeieger kissé élénkebb színezetű, mint az előző faj. Nyakán alul sárga sáv található. 23 mm-en felüli talphosszának és hosszú lábának köszönhetően hatalmasakat tud ugrani. Menekülés közben méteresnél nagyobb ugrásokkal, cikcakkban halad. Erdőkben, erdőszéleken él. Jól mászik fára, ennek köszönhetően faodvakban, mesterséges odvakban is gyakran megtelepszik.

Az erdeiegereknek hatalmas, kidülledt szemük van, ezért tűnik az ábrázatuk kissé ijedtnak. A ragadozók nem tudják őket a farkuknál fogva elkapni, ugyanis ilyen eset-

ben a bőrt levetik a farkról, és egy pillanat alatt eliszkolnak. A megnyúzott fark hamarosan elszárad, majd lehullik, de a lényeg, hogy az egér túlélte a kalandot!

Fükunyhó a nádszálon

Európa legkisebb rágcsálója, a törpeeger nedves élőhelyek, gyomtársulások lakója. Mérete olyan apró, hogy már önmagában erről is meg lehet ismerni, de a testéhez képest rövid fül is jó határozóbélyeg. Mindössze 4–10 g tömegű. Kapaszzkodó farka van, melynek nagy hasznát veszi, amikor körbefogja vele az erősebb szárat, köröket, így mászva fel-le a magas növényzet között. Leginkább építőművészetéről híres, apró, öklömnyi fészket ugyanis magaskórós gyomnövényekre, nádszálakra építi. A fűszálakkal 20–80 cm magasan, művészi módon odakötözi a fészket az erősebb szárhoz. Minden egyes fészkeljének újabb fészket készít. Nagyon szereti a meleget; gyakran a fészek tetején vagy egy nagyobb levélen napfürdőzik. Territóriumuk rendkívül kicsi, mindössze néhány négyzetméter. A fészket leggyakrabban kora tavasszal vehetjük észre, mikor az elszáradt és hó által lenyomott növények közt láthatóvá válnak az akkorra már elhagyott fűgombócok.

Mint a güzü!

A két szürke színű egerünket, a házi és a güzüegeret sokáig egy fajnak tartották, annyira hasonlítanak egymásra. A hasonlóság valóban megvan, de a güzüt hófehér melle jól elkülöníti a házi egértől, melynek háta a sötétebb szürkéből fokozatosan a has felé világosodik. Mindkét faj farka majdnem teljesen csupasz, és kissé rövidebb a teljes testhossznál. A két faj közötti igazi különbség az életmódjukban nyilvánul meg. A házi egér falusi házak, istállók, raktárak, gabonatarolók közönséges faja. Főleg a településeken él, és ott mindenféle szerves táplálékot hajlandó elfogyasztani, a magvaktól egészen a konyhai hulladékig. Gyakran összerágott újságpapírból készít magának fészket. Jelenlétét jellegzetes „egérszágáról”

Esetleg a csíkosegerrel téveszthetnénk össze, de ez a fokozottan védett fajunk rendkívül ritka, így kicsi az esélye, hogy szemünk elé kerüljön (valójában nem is az egérfélék közé, hanem az ugróegérfélék családjába tartozik). Ha a szerencse mégis elénk vezérelné, akkor a csíkosegeret a testhosszát háromszorosan meghaladó farkhosszáról ismerhetjük fel.

A másik három erdeieger elkülönítése már jóval nehezebb és nagy gyakorlatot igénylő feladat. A kislábú erdeieger nevének megfelelően kisebb lábon él, mint rokonai.

A kistermetű menyét az egerek egyik legnagyobb pusztítója

Sreit Béla felvétele

Güzüegér

Csorbá Gábor felvétele

Egérúton télen-nyáron

Minden egerünk növényevő. Valamennyien magvakat, terméseket, zöld hajtásokat, gyümölcsöket, esetenként egy-két rovar fogyasztanak, csak ezek aránya eltérő fajtánként és élőhelyenként. Zápfogaik gumós felületűek, így nagyon hasonlítanak az emberi zápfogakra is. Metszőfogaik folyamatosan nőnek, és csak a folyamatos rágásnak köszönhető, hogy állandó hosszúságúak. A metszőfogaknak csak a külső felületét borítja a zománc, emiatt a belső oldal jobban kopik, mint a külső, ami borotvaéles, zománcperemű fogfelületet eredményez.

Valamennyi egér rendkívül szapora. Évente 3-4-szer fialnak, és 21-26 nap vemhesség után szülik meg 3-9 kölyküket.

A fiatal egyedek mindig sötétebb árnyalattúak és szürkésebbek, mint az öregek. Téli álmat nem alszanak, így a kemény, hideg időket részben az ősszel feltöltött raktáiraik tartalmával képesek átvészelni. Télen a hó alatt taposott ösvényeiken közlekednek. Ilyenkor a ragadozókkal szemben is nagyobb biztonságot élveznek. Az egerek amúgy is elsősorban napnyugta után mozognak. Számos ellenségük van, így állandóan résen kell lenniük. A legkisebb zajra is menekülnek, és a legközelebbi lyukban bújnak el. Az éjszaka sem nyújt biztonságot számukra, hiszen éppen a baglyok a legfőbb pusztítóik, de a szörmés ragadozók, mint a menyét, róka, nyest és a macskák is sokat

elkapnak közülük. Meleg nyári napokon a kígyók is vadásznak rájuk, amellett, hogy az ölyveknek is kedvelt táplálékát jelentik.

Ennivaló egérek

Az egerek esetében ritkábban fordul elő gradációnak nevezhető túlnépesedés, mint a pockoknál. Ez nem utolsósorban a népeség szabályozó tulajdonságaiknak is köszönhető. A házi egér esetében például, ha túlságosan megnő az egyedszám egy élőhelyen, a domináns nőtény terméketlenné válik, a fiatal nőtények pedig később válnak ivaréretté. A kicsinyek felfalása is populációszabályozó tényezőnek tekinthető, hiszen ez stresszes állapotban gyakoribb, utóbbi pedig a túlnépesedéssel áll összefüggésben.

Az egerek rágcsálók, rágcsálásával azonban csak a házi egér okoz igazán kárt, hiszen a többi faj általában nem él az ember közelében. Persze ősszel szinte bármelyik faj betelepíthető a lakóházakba, és olyankor ezek is bosszúságot okozhatnak. Ugyanakkor szerepük nagyon fontos a táplálékláncban, hiszen szaporaságuk és gyakoriságuk folytán fontos táplálékállatai a ragadozóknak, egyedszámukkal befolyásolhatják azok utódnevelési és túlélési esélyeit. Közelről figyelve az egereket, rendkívül bájos, ügyes és mókás állatokat ismerhetünk meg bennük, melyek valóban érdemesek a figyelmünkre.

dr. Bihari Zoltán